

”לַבְּנֵינָהּ שֶׁל הַלֵּבָה”

סיכום הלכות שבת שנאמרו בשבת בישיבה מפי מו"ר רה"י
מלאכת בורר (י) – דיני הוצאת גרעינים

סעודה שריי"³, היינו שמותר להוציא את הגרעינים בתנאי שאוכל את הפרי לאלתר. יש לשאול מדוע מותר לאלתר? והרי זו הוצאת פסולת מאוכל! וכאן אי אפשר לומר כדלעיל שיש רק דרך אחת ולכן לא הוי בורר, שהרי יכול לאכול את האוכל גם מבלי להוציא את הגרעין (היינו את הפסולת)!

נראה שהביאור לכך טמון בהבנת המילים 'מיד לפה'. בעבר עסקנו בדיני אכילת דגים בשבת ולמדנו שאם מוציא את העצמות מפיו ממש- בזה לכולי עלמא שרי, אולם הוצאת העצמות כשהן בתוך הצלחת בסמוך לאכילה תלויה במחלוקת הפוסקים. הזכרנו את הביאור הלכה⁴ שביאר שזו מחלוקת ראשונים (רא"ש ורמב"ן) וגם מחלוקת אחרונים, ודייק מלשון הרמב"ן להתיר. יש לשאול על המקרה דידן של הוצאת הגרעינים- מדוע המשנה ברורה לא התלבט בזה אלא פשוט כתב שמותר?

נראה לומר שהמשנה ברורה תפס שהוצאת הגרעין מהפרי מוגדרת כדרך אכילה ושכך בדרך כלל נוהגים כשאוכלים פירות ואילו הוצאת המאכל מתוך הגרעין (כפי שהצריך החזון איש) דורשת 'תמרונים מיוחדים' ואינה דרך האכילה המצויה. בנוסף יש לצרף לזה את דעת המתירים להוציא את הפסולת בסמוך ממש לאכילה. לכן, בצירוף שני הטעמים הנ"ל התיר המשנה ברורה להוציא את הגרעין בסמוך לאכילה, היינו 'מיד לפה'.

הקב"ה ברא את העולם כך שבדרך כלל אוכל ופסולת מעורבים יחד. הזכרנו בעבר שיש צורך גדול בלימוד הלכות בורר כדי לדעת כיצד לנהוג בהפרדת האוכל והפסולת. כמו כן למדנו את דעת הרמב"ם, והשלחן ערוך בעקבותיו, הסוברים שהוצאת פסולת מתוך אוכל אסורה מדאורייתא אף כשנעשית לאלתר.

בשיעורים האחרונים עסקנו בדיני קילוף פירות וירקות ולמדנו שאם יש לפנינו רק דרך אחת להפרדת האוכל והפסולת, והיא על ידי הוצאת הפסולת (כגון בקילוף תפוז), אזי אף הוצאת הפסולת תוגדר כדרך אכילה ומותרת. הפעם נעסוק בנושא נוסף כהמשך לנושא זה והוא הוצאת גרעיני הפירות.

בשונה מהמקרה של קילוף הקליפה, בנידון דידן הגרעין (= הפסולת) הוא בתוך הפרי ולא מחוצה לו ויש לנו אפשרות להגיע למאכל גם מבלעדי הסרת הגרעין. לכן לכאורה יש להצריך להוציא דווקא את האוכל ולא את הפסולת, וכך אכן פסק החזון איש¹ למעשה וכתב שיש להוציא את המאכל מתוך² הגרעין. אולם המשנה ברורה כתב בהמשך לדין קילוף, שהוא הדין גם בנוגע להוצאת גרעיני שזיפים, וז"ל: "ואם פותח פלוימין (=שזיפים) וזורק הגרעינים הקשים להניח לאחר זמן הוי בורר... אבל מיד לפה שרי ליתן, ואפשר אף לאותה

¹ סימן נד, סעיף קטן ה, ד"ה 'שזיפין'.

² בפרי שהגרעין נופל מעצמו, כגון משמש, קל יותר לעשות זאת, אולם החזון איש פסק כך אף לגבי פרי שהגרעין מעורב בתוכו כגון אפרסק.

³ סימן שכא, סעיף קטן פד.

⁴ סימן שיט, ד"ה "הבורר פסולת".

בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל⁵ מובא שבגרעיני מילון ישנו צד נוסף להקל להוציא את הגרעינים הפנימיים הדבוקים לבשר הפרי, וזאת כיוון שמבלעדי הסרתם אי אפשר להגיע לבשר הפרי, ומה לי קליפה מבפנים ומה לי קליפה מבחוץ? ויעשה זאת בסמוך לאכילה.

האגרות משה⁶ החמיר יותר והשווה בין גרעיני מילון לגרעיני אבטיח והצריך להכניס את החתיכה לפיו עם הגרעינים ולהוציא את הגרעינים מתוך פיו. אומנם אם אי אפשר לעשות כן (וגם נראה לענ"ד שיש לנהוג כך במקום בו נמצא בציבור שעלול לא להבין הנהגה זו ובעקבות כך לזלזל) יכול לסמוך על דעת כף החיים⁷ המתיר להוציא את הגרעינים בידו בסמוך לאכילה כאשר אי אפשר לעשות זאת על ידי התזה מפיו.

לסיכום, עסקנו בדיני הוצאת הגרעין מתוך הפרי. למדנו את מחלוקת המשנה ברורה והחזון איש בנושא, ובנוסף ראינו שיטות שונות ביחס להוצאת גרעיני המילון (דעת הגרש"ז אוירבעך להקל בסמיכות לאכילה ואילו דעת האגרות משה להחמיר לכתחילה). למסקנה נראה שהדרך הטובה והמוסכמת ביותר לכתחילה היא שיש להוציא את הגרעינים מתוך הפה ממש תוך כדי האכילה (או לחילופין להוציא את המאכל מתוך הגרעין כפי שכתב החזון איש), אולם במקרה בו הדבר לא מתאפשר נראה שלמקל להוציא את הגרעינים מתוך המאכל בסמיכות לאכילה יש אילני רברבי לסמוך עליהם בהנהגתו זו.

⁵ שמירת שבת כהלכתה, פרק ג, סעיף לז. ועיין עוד בפסקי תשובות, סימן שכא, אות לו, ושם בהערה 384.

⁶ אורח חיים, חלק ד, סימן עד, הלכות בורר, סעיף קטן ז.

⁷ חלק ה, סימן שכא, סעיף קטן קמא.

